

Sygn. akt VI RCa 100/16

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 14 września 2016 roku

Sąd Okręgowy w Olsztynie VI Wydział Cywilny Rodzinny w składzie:

Przewodniczący: SSO Aneta Szwedowska

Sędziowie: SO Waldemar Pałka (spr.)

SR del do SO Arkadiusz Rokicki

protokolant: st. sekretarz sądowy Anna Greifenberg-Krupa

po rozpoznaniu w dniu 14 września 2016 roku w Olsztynie

na rozprawie

sprawy z powództwa **D. T.**

przeciwko **P. K.**

o pozbawienie tytułu wykonawczego wykonalności

na skutek apelacji powódki

od wyroku Sądu Rejonowego w Olsztynie

z dnia 24 marca 2016 roku

sygn. akt III RC 1137/15

I. oddała apelację;

II. przyznaje od Skarbu Państwa (Sądu Rejonowego w Olsztynie) pełnomocnikowi adwokat Ż. C. opłatę w wysokości 300 zł (trzysta złotych) podwyższoną o stawkę podatku VAT za pomoc prawną udzieloną powódce z urzędu, w postępowaniu apelacyjnym.

Sygn. akt VI RCa 100/16

UZASADNIENIE

Sąd Rejonowy w Olsztynie wyrokiem z dnia 24 maja 2016 roku oddalił powództwo D. T., która ostatecznie domagała się pozbawienia wykonalności tytułu wykonawczego – wyroku Sądu Rejonowego w Olsztynie z dnia 22 grudnia 2014 r. oku w sprawie III RC 1141/14. Pozwany, małoletni wówczas, P. K. reprezentowany przez opiekuna prawnego B. F. domagał się oddalenia powództwa w całości.

Sąd ten ustalił, że wyrokiem z dnia 30 czerwca 2010 roku Sąd Rejonowy w Olsztynie podwyższył alimenty przysługujące pozwanemu od jego ojca do kwoty po 500 złotych miesięcznie. Następnie wyrokiem z dnia 24 lutego 2014 roku ten sam sąd oddalił powództwo S. K. przeciwko synowi P. K. o uchylenie alimentów. Z kolei postanowieniem z dnia 29 października 2012 roku Sąd Rejonowy w Olsztynie pozbawił D. T. i S. K. władzy rodzicielskiej nad ich małoletnim dzieckiem P. K. urodzonym (...), który już wcześniej został umieszczony w placówce opiekuńczo –

wychowawczej. Z czasem też wobec pozwanego prowadzone były postępowania w trybie ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich. Nieletni często był urlopowany przez dziadków macierzystych, ale z uwagi na nasilające się kłopoty wychowawcze sprawiane przez niego urlopować zaprzestano na W czerwcu 2014r zmarła babka małoletniego pozwanego. Wyrokiem z dnia 22 grudnia 2014 roku Sąd Rejonowy w Olsztynie w sprawie z powództwa Dyrektora (...)w O. działającego na rzecz małoletniego P. K. reprezentowanego przez Dyrektora(...)w G. zasądził od powódki na rzecz małoletniego syna do rąk Dyrektora (...)alimenty w wysokości po 500 złotych miesięcznie. Wyrokiem z dnia 25 marca 2015 roku Sąd Okręgowy w Olsztynie zmienił ten wyrok i alimenty obniżył do kwoty po 200 złotych miesięcznie. W kolejnej sprawie powódka domagała się uchylenia w całości jej obowiązku alimentacyjnego w całości od dnia jego powstania. Ostatecznie wyrokiem z dnia 5 listopada 2015 roku w sprawie III RC 509/15 Sąd Rejonowy w Olsztynie uchylił z dniem 5 listopada 2015 roku jej obowiązek alimentacyjny wobec małoletniego pozwanego P. K. ustalony na kwotę 200 złotych miesięcznie. Wyrok uprawomocnił się, powódka nie odwoływała się od niego. Sąd uchylił te alimenty z uwagi na ciężką sytuację materialną powódki, a przede wszystkim z uwagi na fakt, iż małoletni powód od wielu miesięcy przebywał na ucieczce z placówek, w których był umieszczony. Wyrokiem z dnia 7 stycznia 2016r w sprawie VII Ka 1106/15 Sąd Okręgowy w Olsztynie po rozpoznaniu apelacji oskarżonej D. T. o czyn z art. 284 § 2 k.k. w zw. z art. 12 k.k. zmienił wyrok Sądu Rejonowego w Olsztynie, w ten sposób, że postępowanie karne wobec powódki warunkowo umorzył tytułem próby na okres roku. Wyrokiem Sądu I instancji powódka została uznana winną przywłaszczenia kwoty 20.143,89 zł na szkodę syna reprezentowanego przez Dyrektora (...)w G.. Powódka spłaciła tę kwotę już po wyroku Sądu I instancji za środki uzyskane ze sprzedaży posiadanej nieruchomości. Powódka nie zapłaciła żadnej raty alimentów od dnia ich ustanowienia do dnia ich uchylenia z początkiem listopada 2015 roku. Jej zaległość z tytułu alimentów wynosi 2.800 złotych. Powódka wyraźnie oświadczyła, że nie zapłaci tych alimentów, gdyż nie ma z czego, jest bez majątku i jest schorowana. Powódka wpłaciła na rzecz syna alimenty, które niesłusznie przyjęła od komornika, a następnie, które wydała na swoje potrzeby. Pieniądze są na rachunku bankowym założonym dla pozwanego. Na rachunek ten wpływają również ciągle bieżące alimenty płacone przez ojca małoletniego pozwanego. W sumie na rachunku jest kwota około 30.000 złotych, którą pozwany będzie mógł dysponować po osiągnięciu pełnoletności. Powódka ma obecnie (...) lat. Według niej nie posiada obecnie stałego miejsca zamieszkania. Na poczet spłaty pobranych niesłusznie alimentów syna sprzedała swoją nieruchomość w S.. Ma ona orzeczenie o niepełnosprawności w stopniu umiarkowanym z powodu upośledzenia umysłowego lekkiego. Od 16 listopada 2012 roku jest ona zarejestrowana jako osoba bezrobotna bez prawa do zasiłku. Według powódki nie może ona pracować, gdyż jest schorowana – uskarża się na puchnięcie nóg i ma problemy z kręgosłupem.

W ocenie sądu I instancji nie zachodzą żadne okoliczności, które pozwalałyby na pozbawienie tytułu wykonawczego wykonalności wymienione w przepisie art. 840 § 1 k.p.c. Obowiązek alimentacyjny powódki wobec syna istniał od chwili jego urodzenia i ostatnio określony został na kwotę 200 złotych miesięcznie. Od obowiązku alimentacyjnego nie zwalnia powódki ani fakt umieszczenia syna w pieczy zastępczej, ani też fakt ucieczek jego z placówki resocjalizacyjnej. Obowiązek ten uchylony został w dniu 5 listopada 2015 roku z uwagi na stwierdzenie, że nie powinna ona już wykonywać tegoż obowiązku. Zatem uwzględnienie powództwa, w świetle wszystkich okoliczności sprawy jest niedopuszczalne w świetle przesłanek z art. 840 § 1 pkt. 1 k.p.c. Żądanie powódki, według sądu I instancji, jest próbą wznowienia postępowanie w sprawie III RC 509/15 i próbą odwołania się od zapadłego tam wyroku, a takie okoliczności nie mogą skutkować uwzględnieniem powództwa o pozbawienie tytułu wykonawczego wykonalności.

W sprawie nie zachodzą również żadne przesłanki z art. 840 § 1 pkt. 2 k.p.c., na skutek których zobowiązanie powódki wygasło, zostało spełnione lub uległo przedawnieniu. Poza sporem pozostaje fakt, iż powódka zalega z kwotą alimentów za okres od 1 września 2014r do dnia 5 listopada (należność główna), której nie zamierza spłacać. Powódka nie została zwolniona z tego zobowiązania przez wierzyciela – on sam nie może tego skutecznie zrobić, gdyż jest jeszcze niepełnoletni, a jego opiekun prawny nawet gdyby wystąpił o taką zgodę do Sądu to najprawdopodobniej by jej nie uzyskał, gdyż jest to czynność z pokrzywdzeniem podopiecznego. Zobowiązanie powódki nie uległo również przedawnieniu – niezależnie od tego, że nie minął jeszcze 3 letni okres, to dopóki jest prowadzona egzekucja komornicza okres ten nie rozpocznie biegu.

Na koniec podnieść należy, iż w ocenie Sądu przesłanką do uwzględnienia powództwa nie może być również ciężka sytuacja osobista i materialna na jaką powołuje się powódka przywołując na poparcie swoich twierdzeń zasady współzycia społecznego. W ocenie Sądu argumenty te nie zasługują na uwzględnienie, gdyż przede wszystkim nie pozwala na to pośrednio treść art. 144¹kro.

Należy natomiast zgodzić się z argumentacją powódki, że jej zobowiązanie należność główna wynosi 2.800,- zł, a nie wyliczona przez komornika kwota 3.200,- zł, ale należy to uznać za błąd obliczeniowy. Błąd ten może być skorygowany przez samego komornika, lub też na skutek skargi na czynność komornika a również poprzez zarządzenie Sądu w trybie art. 759 § 2 k.p.c. Korygowanie błędnych wyliczeń komornika odnośnie wysokości długu powódki nie wymaga pozbawienia tytułu wykonawczego wykonalności, tym bardziej, że w przypadku roszczeń okresowych konieczne byłoby wskazanie konkretnego okresu, za który zobowiązanie przestało istnieć.

Apelację od tego wyroku wniosła powódka zarzuciła ona : 1/ naruszenia prawa materialnego tj. art. 840 § 1 kpc poprzez nieprawidłową wykładnię , a w konsekwencji niewłaściwe zastosowanie i odmowę pozbawienia wykonalności tytułu wykonawczego podczas, gdy w ustalonym przez sąd stanie faktycznym zachodzą przesłanki do uwzględnienia powództwa z uwagi na to, że: - obowiązek alimentacyjny powódki uchylony został z dniem 5 listopada 2015 roku i nie może być dalej egzekwowany, - powódka wpłaciła na konto wierzyciela ponad 20 000 złotych, która znacznie przekracza powstałe w okresie od 1 września 2014 roku do 5 listopada 2015 roku zaległości alimentacyjne, - powódka kwestionuje uprawnienie wierzyciela do prowadzenia postępowania egzekucyjnego z uwagi na to, że małoletni nie pozostaje na jego utrzymaniu, - powódka nie jest w stanie zapłacić dochodzonych kwot z uwagi na swoją sytuację finansową i życie na skraju nędzy, a zatem jej żądanie uzasadnione jest również z uwagi na treść art. 5 kodeksu cywilnego,

2/ naruszenia prawa procesowego tj.: - art. 233 § 1 kpc w zw. z art. 227 kpc poprzez niezachowanie zasady swobodnej oceny dowodów, a także brak wszechstronnego rozważenia zebranego materiału dowodowego w postaci dokumentów zawartych w aktach sprawy egzekucyjnej, jak również pominięcie wniosków dowodowych powódki o zażądanie dokumentów znajdujących się w aktach sprawy na okoliczność faktów mających istotne znaczenie dla rozstrzygnięcia, - art. 325 kpc poprzez nieprawidłowe wskazanie przedmiotu sprawy w sentencji zaskarżonego wyroku, - § 21 w zw. z § 2 pkt 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 roku w sprawie opłat za czynności adwokackie poprzez ich niezastosowanie i zasądzenie kwoty 600 złotych wraz z 23 % VAT , podczas gdy sprawa wszczęta została po wejściu w życie tegoż rozporządzenia.

W konsekwencji tych zarzutów skarżąca wniosła o: - zmianę zaskarżonego wyroku i uwzględnienie powództwa w całości, - zasądzenie od pozwanego na rzecz powódki kosztów postępowania, w tym kosztów za pomoc prawną udzieloną z urzędu wg norm przepisanych z obie instancje, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazaniu sprawy sądowi I instancji do ponownego rozpoznania

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja jest bezzasadna.

Sąd odwoławczy uznaje, że sąd I instancji dokonał prawidłowych ustaleń faktycznych, które, z uwagi na ich walor prawidłowości, uznaje za własne. W ocenie sądu II instancji , Sąd I instancji, na podstawie prawidłowo poczynionych ustaleń faktycznych, wyciągnął z nich wnioski, które to Sąd Okręgowy w pełni aprobuje. Również prawidłowo wskazana została podstawa prawna wyroku , a jej zastosowanie zostało należycie wyjaśnione.

W konsekwencji tych stwierdzeń apelacją należy uznać za nieuzasadnioną.

Zauważyć trzeba, że kodeks postępowania cywilnego przewiduje dwa rodzaje powództw przeciwegzekucyjnych jako środków merytorycznej obrony przed egzekucją. Pierwsze z nich to powództwo ekscydencyjne zwane też interwencyjnym przysługujące osobie trzeciej i oparte jest na zarzucie skierowania egzekucji do oznaczonego przedmiotu z naruszeniem jej prawa (art. 841 § 1 kpc), drugie to powództwo opozycyjne przysługujące dłużnikowi,

które oparte być może wyłącznie na podstawach z art. 840 § 1 pkt 1-3 kpc. W oparciu o art. 840 § 1 kpc dłużnik może w drodze powództwa żądać pozbawienia tytułu wykonawczego wykonalności w całości lub w części albo ograniczenia, jeżeli: 1) przeczy zdarzeniom, na których oparto wydanie klauzuli wykonalności, a w szczególności gdy kwestionuje istnienie obowiązku stwierdzonego tytułem egzekucyjnym nie będącym orzeczeniem sądu albo gdy kwestionuje przejście obowiązku mimo istnienia formalnego dokumentu stwierdzającego to przejście; 2) po powstaniu tytułu egzekucyjnego nastąpiło zdarzenie, wskutek którego zobowiązanie wygasło albo nie może być egzekwowane: gdy tytułem jest orzeczenie sądowe, dłużnik może powództwo oprzeć także na zdarzenia, które nastąpiły po zamknięciu rozprawy w sprawie, a także na zarzucie spełnienia świadczenia, jeżeli zgłoszenie tego zarzutu w sprawie było z mocy prawa niedopuszczalne; 3) małżonek przeciwko któremu sąd nadał klauzulę wykonalności na podstawie art. 787, wykaże, że egzekwowane świadczenie wierzycielowi nie należy się, przy czym małżonkowi temu przysługują zarzuty nie tylko z własnego prawa, lecz także zarzuty, których małżonek wcześniej nie mógł podnieść.

W przedmiotowej sprawie roszczenie teoretycznie można było oprzeć jedynie o przepis art. 840 § 1 pkt 2 kpc.

W literaturze (komentarz do Kpc pod red. Prof. dr hab. J. Jankowskiego z 2015, wyd. 2) - K. Golinowska wskazuje się, że do zdarzeń powodujących wygaśnięcie zobowiązania zalicza się: 1) wykonanie zobowiązania (art. 450 i następne kc), w tym również spełnienie świadczenia do rąk osoby nieuprawnionej do jego przyjęcia w zakresie, w jakim wierzyciel skorzystał ze świadczenia (art. 452 kc), oraz świadczenie do rąk osoby, która wykazała się pokwitowaniem wierzyciela (art. 464 kc), 2) świadczenie w miejsce wykonania (art. 453 kc), które powoduje wygaśnięcie zobowiązania z chwilą spełnienia przez dłużnika nowego świadczenia, 3) trwała i nieprzemijająca niemożliwość świadczenia będąca skutkiem okoliczności, za które dłużnik nie ponosi odpowiedzialności (art. 475 kc), 4) potrącenie (art. 498 i następ. kc), które jako zdarzenie powodujące wygaśnięcie zobowiązania, 5) odnowienie (art. 506 kc), 6) zwolnienie dłużnika z długu przez wierzyciela (art. 508 kc), 7) zmiana wierzyciela (art. 509 i następ. kc) i przejęcie długu (art. 519 i następ. kc), 8) wydanie wyroku na korzyść jednego z dłużników solidarnych w następstwie uwzględnienia zarzutu wspólnego wszystkim dłużnikom solidarnym (art. 375 § 2 kc), 9) wejście w życie nowych przepisów prawa, jeżeli nowy przepis stwierdza wygaśnięcie wcześniej ustalonego zobowiązania, chyba że z mocy tych przepisów postępowanie egzekucyjne ma być umorzone. Natomiast zdarzeniami, wskutek których zobowiązanie nie może być egzekwowane, są: 1) przedawnienie roszczenia (art. 117 i następ. kc), 2) przemijająca niemożliwość świadczenia, 3) odroczenie spełnienia zobowiązania przez wierzyciela oraz rozłożenie spłaty świadczenia na raty, 4) prawo zatrzymania rzeczy do chwili zaspokojenia lub zabezpieczenia przysługujących dłużnikowi roszczeń o zwrot nakładów na rzecz oraz roszczeń o naprawienie szkody przez rzecz wyrządzoną (art. 461 § 1 kc), jeżeli roszczenia te powstały po wydaniu tytułu egzekucyjnego lub po zamknięciu rozprawy, 5) uprawomocnienie się wyroku w procesie petytoryjnym rozstrzygającego pozytywnie o prawach pozwanego, przeciwko któremu prowadzona jest egzekucja na podstawie wyroku wydanego w procesie posesoryjnym, 6) Upadłość dłużnika, 7) ograniczenie odpowiedzialności dłużnika. Zastrzeżenie pozwanemu w wyroku prawa do powoływania się w toku postępowania egzekucyjnego na ograniczenie odpowiedzialności (art. 319) nie może stanowić podstawy powództwa opozycyjnego z art. 840 § 1 pkt 2. Natomiast dłużnik może w toku postępowania egzekucyjnego powołać się na istniejące ograniczenia prowadzące do umorzenia postępowania (art. 837), 8) Zarzut nadużycia prawa. Zgodnie z utrwaloną linią orzecznictwa Sądu Najwyższego niedopuszczalne jest oparcie powództwa o pozbawienie tytułu wykonawczego wykonalności wyłącznie na zarzucie nadużycia prawa (art. 5 KC). Przepis ten ustanawia zakaz korzystania w określonych granicach z praw podmiotowych, nie jest natomiast źródłem powstania takich praw. W konsekwencji nie może on stanowić samodzielnej podstawy powództwa, lecz przesłankę obrony dłużnika przed skierowanym do niego roszczeniem. Niekorzystna zmiana sytuacji materialnej dłużnika, jaka nastąpiła po powstaniu tytułu egzekucyjnego, nie stanowi zdarzenia, wskutek którego zobowiązanie wygasło albo nie może być egzekwowane (art. 840 § 1 pkt 2 KPC) (uchw. SN z 30.1.1986 r., III CZP 77/85, OSNC 1986, Nr 12, poz. 206). Zob. wyr. SN z 27.1.1999 r., II CKN 151/98, OSNC 1999, Nr 7-8, poz. 134 z glosą aprobującą T. Justyńskiego, PS 2001, Nr 2, poz. 145 oraz częściowo krytyczną glosą A. Marciniaka, PS 2000, Nr 4, poz. 140; wyr. SN z 5.6.2002 r., II CKN 943/00, Legalis oraz E. Wengerek ([w:] Postępowanie zabezpieczające, pod red. M. Romańskiej, s. 341) i J. Jankowski ([w:] Kodeks, t. II, pod red. K. Piaseckiego, s. 811).

Wskazane wyżej zdarzenia, które mogą powodować wygaśnięcie zobowiązania lub wskutek których zobowiązanie nie może być egzekwowane w przedmiotowej sprawie nie wystąpiły, gdyż: - obowiązek alimentacyjny powódki określony w sprawie III RC 1141/14 co do wysokości po 200 złotych miesięcznie istniał od 1 września 2014 roku do 5 listopada 2015 roku, - powódka nie uiściła żadnej kwoty w wykonaniu tego obowiązku i obowiązek ten nie został zmodyfikowany przez działania wierzyciela czy też dłużniczki w sposób mający znaczenia dla jego wykonywania, - nie nastąpiły żadne zmiany w prawie mające wpływ na wykonalność wyroku w sprawie III RC 1141/14, - uiszczenie przez powódkę kwoty ponad 20 000 złotych było wykonaniem obowiązku naprawienia szkody z mocy wyroku Sądu Rejonowego w Olsztynie w sprawie II K 515/15 na podstawie art. 46 § 1 kk, gdyż to powódka zagarnęła pieniądze należne jej synowi, a pozwanemu w niniejszej sprawie, od jego ojca, które, z kolei, zasądzone zostały wyrokiem Sądu Rejonowego w Olsztynie z dnia 16 lutego 2007 roku w sprawie III RC 1186/06, - pozwany syn powódki, z uwagi na pozbawienie obojga jego rodziców, musiał być reprezentowany w postępowaniu egzekucyjnym przez wyznaczonego przez sąd opiekuna prawnego, do którego obowiązku nie należało sprawowanie osobistej pieczy nad tymże pozwanym, - jak wyżej wskazano żądanie powódki nie może być oparte na podstawie art. 5 kc.

W tych okolicznościach zgłoszony w apelacji zarzut naruszenia prawa materialnego jest całkowicie bezpodstawny.

Równie chybiony jest zarzut naruszenia prawa procesowego. Jak wyżej wskazano Sąd I instancji dokonał wszechstronnej i wnikliwej ocenie zebrany przez siebie materiał dowodowy. Oceny tej nie zmienia uzupełnienie tego materiału o, jak pisze skarżąca, o dokumenty zawarte w aktach sprawy egzekucyjnej.

Niezrozumiały jest też zarzut apelacji, że prowadzący egzekucję komornik czyni to bezprawnie z powodu uwolnienie skarżącej od alimentów z dniem 5 listopada 2015 roku. Sąd I instancji aż nadto wyraźnie stwierdził, że nie ma żadnych prawnych podstaw do odstąpienia od egzekucji za okres od 1 września 2014 roku do 5 listopada 2015 roku.

Odnosnie zarzutu nieprawidłowego wskazania przedmiotu sprawy w sentencji zaskarżonego wyroku. To można zarzut ten przyjąć, gdyż fachowy pełnomocnik powódki skorygował przedmiot żądania, ale nie zostało to odnotowane w systemach ewidencji spraw i elektronicznego generowania rubrum (komparycji) orzeczenia. Uchybienie to nie może jednak skutkować uwzględnieniem apelacji przez zmianę prawidłowego rozstrzygnięcia w sprawie, a tym bardziej jego uchylenia i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania. Uchybienie to jest do naprawienia w trybie przewidzianym w art. 350 § 1 kpc.

Co do zarzutu niewłaściwego rozstrzygnięcia o kosztach nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej stronie z urzędu to stwierdzić trzeba, że sprawa wszczęta została w dniu 16 grudnia 2015 roku, a w tym czasie obowiązywały stawki minimalne określone w Rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 roku w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej z urzędu, a nie przywołanego przez skarżącą Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie, które dotyczy spraw wszczętych po 1 stycznia 2016 roku. Rozstrzygnięcie, w tej kwestii zawarte w pkt 2 zaskarżonego wyroku jest więc zgodne z ww. Rozporządzeniem z 2002 roku. I w tej części apelację uznać trzeba za bezzasadną.

Mając powyższe na względzie, na podstawie art. 385 kpc, apelację należało oddalić.

O kosztach nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej powódce przez adwokata z urzędu w instancji odwoławczej orzeczono na podstawie § § 4 ust. 1 i 16 ust. 1 pkt 1 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu.